

*А. О. Ткаченко, канд. іст. наук, доц., зав. кафедри державно-правових дисциплін
ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”*

СТАНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКІВСЬКОГО ПРАВА У ПЕРІОД ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ (1917-1920 РР.)

Проблематика статті присвячена дослідженню процесу становлення національного банківського права у період державотворення в Україні (1917-1920 рр.). Особлива увага у дослідженні приділяється аналізу передумов, пов'язаних зі змінами конституційних основ банківської системи, законодавчій діяльності урядів, правових

рішень, що започаткували процеси створення банківських установ в Україні. Досліджується правовий механізм створення центральних банківських установ та розбудова організаційної структури банківської діяльності в умовах державотворення як унікального явища в історії держави і права України новітнього періоду.

Ключові слова: національна державність, національне банківське право, формування кредитно-банківської системи, законодавча діяльність, центральна банківська установа, Український державний банк, Український державний земельний банк, Український народний кооперативний банк.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та інтеграції посилюються процеси уніфікації і стандартизації права, у тому числі банківського, проте не зникає і закономірний інтерес до етапу становлення національного банківського права. В Україні це стосується передусім періоду національних революцій 1917-1920 рр., для якого характерними були процеси відродження національного державотворення¹ і становлення національного банківського права, які були взаємозумовлені і доповнювали один одного. Створення і розбудова банківської системи в умовах державотворення залишається і дотепер важливим і актуальним науковим і практичним завданням, що і зумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, свідчить, що попередні дослідники цього історичного періоду приділяли увагу насамперед загальним питанням розвитку фінансової системи та банківських установ [1-5]. Водночас юридичні аспекти регулювання банківської діяльності досліджувались лише по окремих періодах [6, с. 18-24]. Очевидно слід погодитись з тим, що серед великої кількості наукових публікацій останнього часу про розвиток державного будівництва в Україні у 1917-1920 рр. тільки окремі статті дають певне уявлення про процес атрибутивного наповнення суверенітету, з-поміж складових якого важливе значення належить створенню банківських установ. Тому **невирішеними частинами загальної проблеми** все ще залишаються аналіз передумов розвитку правового регулювання банківської діяльності та її організаційної структури. **Завданням** даного дослідження є аналіз передумов і особливостей процесу становлення національного банківського права в умовах державотворення.

Виклад основного матеріалу. Суттєвий вплив на проблеми, що становлять об'єкт дослідження, мало те, що державотворчі процеси розгортались в умовах розпаду двох імперій – Російської і Австро-Угорської. Формально впродовж більшої частини 1919 р. українські землі вперше опинилися в складі однієї, власної, спільної державно-полі-

¹ У зазначений період існувало декілька політико-правових моделей державності, з допомогою яких реалізувалися потреби суспільного розвитку: “Перша” Українська Народна Республіка (період Центральної Ради), Українська держава (період гетьманства), “Друга” Українська Народна Республіка (період Директорії), Західноукраїнська Народна Республіка, радянська УНР і УСРР.

тичної структури. Але суттєва відмінність розвитку українських земель, як і загальна ситуація в Україні, ускладнювали процес узгоджених дій щодо розвитку банківської системи і її правового регулювання та інтеграційних процесів у режимі національної державності. До того ж спершу ідея державної самостійності України не переважала не лише у свідомості широких верств народу, але й у самій Українській Центральній Раді (далі – УЦР) [7, с. 62], що ставило банківську діяльність поза межі державно-правового регулювання.

Становлення національного банківського права відбувалось у надзвичайно складних умовах, пов'язаних зі змінами конституційних основ банківської системи. Вони були викликані формуванням у суспільстві негативного ставлення до банківського капіталу, цінних паперів тощо. Майже усі політичні партії в Україні виступали проти приватної власності [8, с. 8, 15, 36, 59], відстоювали соціалістичну ідею і ревізували саму суть банківської діяльності, заперечуючи здійснення банківськими установами кредитних операцій. Багатьом здавалося, що “банки”, “капітал”, “процент” та інші атрибути буржуазної реальності вже несумісні з новою епохою усупільнення капіталу і комерційною діяльністю. Зловживання соціалістичними експериментами мало наслідком згорання банківських інструментів розвитку суспільства.

Хибним і недалекоглядним у період УЦР був курс на соціалізацію банківської діяльності, ворожість до власницьких верств населення, нерозуміння значимості банківської сфери у розбудові державності. За часів Гетьманату ці помилки певною мірою було виправлено. Основна увага приділялася відновленню та розвитку ліберально-ринкової, приватновласницької економіки, системній державотворчій роботі та формуванню і правовому регулюванню діяльності мережі кредитно-банківських установ. У Директорії була відсутня не лише концепція кредитно-банківської політики, але й розуміння її значення у розбудові державності.

Формування владних структур за партійно-політичним принципом, відсутність професіоналізму не сприяло прийняттю виважених рішень і у сфері банківської діяльності. Партійно-політичний принцип формування органів виконавчої влади створював низку ризиків для банківської діяльності і негативно впливав на її нормативно-правове регулювання². По суті будь-яка політична проблема могла викликати урядову кризу. Складання з себе урядових повноважень партіями паралізувало діяльність урядів і фінансових відомств, які опікувалися діяльністю банківських установ. Час перебування на посадах керівників фінансових відомств був надто малим, щоб говорити про їх персональний внесок у справу розбудови банківської системи.

Уряди проголошували в основному декларації, але чіткої, виваженої програми діяльності не було. У жодного з них не існувало довготермінових намірів, а, отже, і перспектив, оскільки реальної підтримки у суспільстві вони не мали. Перманентний характер політичної кризи, нестабільність влади, часта зміна політичних режимів [9, с. 169] породжували політичну невизначеність щодо банківської діяльності. Концептуально парадигма змін в умовах перехідної економіки мала стосуватися самого змісту банківської діяльності і принципу захисту приватної власності на капітал, корінне порушення чого могло викликати розвал банківської системи.

Діалектика розвитку державно-правових процесів вимагала адекватного формування кредитно-банківської системи. Проте до кінця червня 1917 р. питання фінансової і кредитно-банківської діяльності УЦР навіть не ставила у розряд актуальних [10, с. 158]. Проголошення автономії і суверенітету також не стало підставою для формування програми і відповідних механізмів правового регулювання банківської діяльності. Дана

² В період Директорії УНР громадські діячі Поділля навіть направили їй Меморандум сформувати кабмін не за партійним, а за професійним принципом.

оцінка безпосередньо стосується і міністерства фінансів, відсутність програми діяльності якого зумовлювала прийняття безсистемних рішень у сфері регулювання банківської діяльності.

Законодавчій діяльності УЦР притаманний був переважно політико-декларативний характер. Фаховий рівень законодавців не був визначальним. Цікаво, що одні й ті ж політики, економісти і юристи працювали в системі державних органів різних режимів і мали безпосереднє відношення до фінансово-банківської системи³. Проте відсутність поступовості в політиці і економіці не давала їм можливості досягти кращих результатів. Незважаючи на те, що державно-політичні режими відчували цейтнот часу, вони не поспішали з прийняттям законів щодо банківської діяльності. Так, зокрема, Генеральний секретаріат (далі – ГС) до свого 48 засідання прийняв лише 3 рішення, які стосувалися банківської діяльності. Лише після 58 засідань ГС і 54 засідань Малої ради 9 грудня 1917 р., тобто через дев'ять місяців після утворення ЦР, було винесено п'ять фінансових законопроектів, два з яких стосувалися банків і банківської діяльності. Обговорення їх відбувалося за спрощеною процедурою і тривало півтори години [11, с. 422, 588]. Законодавство існуючих у 1917-1920 рр. державно-правових режимів не закріпило детального, якісного правового механізму регулювання банківської діяльності, оскільки у цей період не було ані кодифікованого закону, ані системи відповідного законодавства. Оскільки переважна більшість актів, що приймалися, не мали нормативного характеру, ефективність правового регулювання була незначною. Додавали проблем правові колізії і суперечності, що за відсутності будь-якої систематизації створювали і множили прецеденти їх довільного вирішення. Законодавці на території України не мали відповідного досвіду, чим пояснюється недосконалість розроблених законів. Відсутня була координація і взаємодія з іншими галузями права та нормативно-правовими актами. Попри зазначені недоліки окремі аспекти банківського права шляхом видання правових приписів були унормовані, а прийняті правові рішення започаткували процеси створення банківських установ в Україні. Найбільш успішно законодавчий процес розвивався в Українській державі, оскільки за час її існування було прийнято 7 законів по інституціях короткострокового і довгострокового кредиту [12, арк. 2-9]. У надзвичайно складних внутрішніх і зовнішніх обставинах та за відсутності відповідного досвіду у 1917-1920 рр. вперше в історії України здійснювались спроби адаптувати банківську діяльність до потреб державотворення і було започатковано створення національних банківських установ. 29 вересня 1918 р. УЦР проголосила про підготовку законопроекту щодо створення Національного банку України, який мав стати на чолі всіх кредитних установ України. До нього повинні були перейти всі справи Київської контори державного банку та всіх його відділів на території України. Діяльність Національного банку мала бути узгодженою з діяльністю іншої загальнодержавної кредитної установи в Україні – Українського народного банку. Таким чином, ще до проголошення УНР в Україні було задекларовано створення Національного банку України, що засвідчує усвідомлення національних інтересів у банківській сфері і підняття їх до рівня державного вирішення ще до проголошення самої державності.

Подальше реформування банківської системи у контексті створення центральної банківської установи дещо змінило акценти щодо її назви. 29 жовтня М.І. Туган-Барановський проголосив про створення Національного українського банку як одне із першочергових завдань ГС фінансів та визначив його роль у розбудові економіки.

³ Так, Х.А. Барановський був генеральним секретарем фінансів УЦР і міністром фінансів за часів Директорії; В.В. Ігнатович виконував обов'язки директора Державного банку в УЦР і в Українській Державі; М.Є. Кривецький був директором Державного банку за часів УЦР, згодом співпрацював з урядом С. Остапенка; Ф.І. Крижанівський, будучи юристом і економістом, у 1908-1919 рр. працював у Київському Союзбанку, а у 1919-1921 рр. був заступником голови правління Українбанку. Мали відношення до фінансово-банківської системи за різних державно-політичних режимів В.П. Мазуренко, Б.М. Мартос, М.М. Полоз, А.С. Степаненко та ін.

Створення банку розглядалось як один із механізмів розбудови держави, умову її фінансово-економічної безпеки. У подальшому було визначено правовий механізм створення та статус банку. На засіданні ГС 10 листопада 1917 р. була прийнята постанова про перетворення Київської контори Державного банку тимчасово в Центральний банк України. Отже, відтепер мова йшла про дві центральні банківські установи, функції яких так і не були визначені.

2 грудня 1917 р. на засіданні ГС було ухвалено законопроект про утворення Українського державного банку, який 9 грудня Мала рада прийняла як закон. У ньому було врегульовано порядок утворення банку шляхом перетворення Київської контори Державного банку Російської імперії в Український державний банк, який мав тимчасово керуватися старим статутом. Усі місцеві установи банку на території УНР ставали відділами новоствореного українського центрального банку.

2 грудня на засіданні ГС було прийнято законопроект про утворення Українського державного земельного банку шляхом реорганізації Дворянського і Селянського земельних банків. 9 грудня 1917 р. на засіданні Малої Ради було прийнято законопроект про скасування Дворянського та Селянського банків. Ліквідація зазначених банків доручалась Генеральному секретарству фінансів, яке мало узгодити свої дії з Генеральним секретарством земельних справ [13]. Таким чином УЦР надавала перевагу розбудові банківських установ державної форми власності.

У жовтні 1917 р. почав діяти Південноросійський, а після створення УНР – Український народний кооперативний банк (Українбанк)⁴. Відповідно до свого правового статусу він був центральною установою об'єднання кредитних спілок України і фінансовим центром української кредитної кооперації акціонерної форми 3-го ступеня, що об'єднував інституції 2-го ступеня – Кооперативні союзи та об'єднання. Окремих товариств чи фізичних осіб у складі акціонерів банку не було. Метою створення банку було врегулювання фінансів української кооперації, фінансової та організаційної підтримки кооперативного виробництва і збуту, залучення капіталів із грошового ринку України та з-за кордону. На 1 серпня 1918 р. акціонерами банку було 98 Союзів, на 1 січня 1919 р. – 131, у т.ч. 2 кооперативні банки, у 1920 р. – 175 [14, 15].

Кредитні союзи з метою організації промислових підприємств створювали Союзбанки. Останні часто конкурували із споживчими союзами, що належали до сільськогосподарської кооперації. За своїм правовим статусом це були приватні банки, діяльність яких поширювалась майже на всю територію України і навіть за її межі. Так, у 1918 р. тут функціонували: Київський Союзбанк, який у 1918 р. подвоїв балансову суму, яка становила 34 млн. 288 тис. крб.; Харківський Союзбанк, баланс якого у 1918 р. становив майже 7 млн. крб.; Подільський Союзбанк у Вінниці, який на 1 січня 1918 р. мав 1 млн. крб. вкладів; Катеринославський Союзбанк з філією у Маріуполі. До складу Союзбанків могли вступати кооперативні товариства та їх союзи, та кредитні союзи кооперативів. У свою чергу, Союзбанки вступали у число членів кредитних союзів кооперативів і обласних сільськогосподарських кооперативних союзів [16, арк. 9], розширюючи і поглиблюючи сферу своєї діяльності.

Значна увага розбудові організаційної структури банківської діяльності приділялась в Українській державі. Її основу складала Український державний та Державний земельний банки. Обидва банки перебували під контролем міністра фінансів. Український державний банк, як центральний емісійний банк, формувався впродовж

⁴ Саме так подається історія його створення у підручнику за редакцією проф. С.К. Реверчука. Див.: *Історія грошей і банківництва: Підручник / За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. С. Реверчука. – К., 2004. – 339 с. 229.* І. Вітанович стверджує, що заснування “Українбанку” було прийнято Другим Кооперативним з’їздом у Києві 15-18 вересня 1917 р. Див.: *Вітанович І. Історія українського кооперативного руху. – Нью-Йорк, 1964. – С. 193.* Нам вдалося встановити, що установчі збори банку відбулися 16-17 вересня, на яких було прийнято рішення про перейменування банку на Український народний кооперативний банк. Свої операції банк розпочав 20 жовтня. Див.: *Листування з Українбанком // ДАВіНО, ф. Р-988, оп. 2, спр. 2, арк. 8.*

першого півріччя 1918 р., а 10 серпня 1918 р. РМ ухвалила його статут. Того ж дня він був затверджений гетьманом і невдовзі був опублікований. Цікаво, що у друкованому варіанті російською мовою у назві банку відсутнє слово “український”, в українському перекладі банк називався “Український державний банк” [17-18]. На території України функціонувало 3 контори і 21 відділення банку.

Влітку 1918 р. поживалась робота щодо створення Державного земельного банку. Особливу роль у його створенні відіграла спеціальна комісія Центрального Українського кооперативного комітету (Коопцентру) – комісія Земельного банку під головуванням Ф. Скрижанівського. Головним завданням комісії стала розробка проекту заснування такого банку. 16 липня 1918 р. постановою РМ було ухвалено Статут банку, а 23 серпня – Закон про його затвердження, який став основним правовим документом, що регулював діяльність даної установи. Згідно із законом скасовувалось 9 відділень Дворянського земельного і Селянського поземельного банків, завідування справами яких передавалось особливим відділам Державного земельного банку. Земельний фонд, що передавався у розпорядження банку, склав 142 тис. десятин загальною вартістю 19,8 млн. крб. Згідно з наказом міністра фінансів Державний земельний банк дістав право емісії заставних паперів на суму 200 млн. крб. Офіційно банк розпочав функціонувати відповідно до наказу Міністерства фінансів з 1 вересня 1918 р. З цього ж дня відкривалось 8 відділень банку, діяльність яких поширювалась на відповідні губернії, і яким була надана широка самостійність.

У 1918 р. в Українській державі, з посиленням на законодавство УЦР, обґрунтовувалась ідея створення особливої кредитної установи, яка б отримувала кошти шляхом випуску відсоткових паперів і надавала довгострокові позички на здійснення земельної меліорації. Мова йшла про створення Державного меліоративного банку [19, арк. 63-66]. За ініціативою Українбанку, Фінансового комітету і Коопцентру восени 1918 р. велась підготовка до заснування Кооперативного земельного банку у формі акціонерного товариства для довгострокового земельного кредитування і допомоги сільському господарству⁵. Активну участь у його відкритті брали інші банківські установи, зокрема Київський Союзбанк задекларував зобов’язання внести 500 тис. крб. до акціонерного капіталу банку, Українбанк – 1 млн. крб. [20, с. 241].

Продовжували розвиватись приватні банки, розширилася мережа місцевих комерційних банків. Головною проблемою їх діяльності було повернення вкладів власникам, стабілізація курсу грошей, часткова реорганізація, проведення денаціоналізації після відступу більшовиків.

У період діяльності Директорії УНР організаційна структура банківської діяльності залишалась без змін. Продовжував функціонувати Український державний банк з конторами і відділеннями. Станом на кінець жовтня 1920 р. їх кількість становила 24 [21, с. 56]. Банк намагався налагодити свою роботу, але вже в лютому 1919 р. в результаті погіршення ситуації на фронтах змушений був разом з Міністерством фінансів евакуюватися до Вінниці, а потім до Тернополя. У кінці серпня 1919 р. із звільненням Києва від більшовиків банк видав приватним банкам кредитів на суму у 5 млн. руб. для відновлення ними операційної діяльності. З травня 1920 р. банк перебував у Вінниці, Кам’янці-Подільському, Рівному, Тисмениці, Станіславові.

Навесні 1919 р. розпочались активні заходи щодо реорганізації Державного земельного банку в установу меліоративного сільськогосподарського кредиту. У рамках реалізації зазначеного проекту була створена комісія, а при банку діяла нарада, яка зі свого складу сформувала підкомісію, уповноваживши її розробити програму підготовчих робіт

⁵ Одним із речників потреби такого банку був голова Ради Українбанку Ф. Крижанівський, який вказував на його призначення як “соціального корективу” до діяльності Державного земельного банку, оскільки Кооперативний земельний банк мав забезпечувати потреби в землі малозаможного населення. З допомогою банку і кооперації, вважав Ф. Крижанівський, можна успішно і “державним способом” розв’язати земельне питання.

відділень банку у зв'язку з передбачуваною реорганізацією банку. Завданням нової установи меліоративного кредиту мало стати об'єднання на місцях усіх установ, зацікавлених у сільськогосподарській меліорації.

Суттєву реорганізацію відділів з метою збільшення їх кількості в умовах значних темпів розвитку української кооперації змушений був здійснювати Український народний кооперативний банк. На початку 1919 р. їх було 7, у червні – 10, у жовтні – 12, а у кінці року – 16 [22, арк. 30, 55, 56]. У перспективі планувалось відкрити ще 17 відділів, філій, комісіонерств і агентств, у т.ч. за кордоном [23, арк. 71].

Висновки. Таким чином, у 1917-1920 рр. було започатковано становлення національного банківського права в умовах державотворення, що само по собі стало унікальним явищем в історії держави і права України новітнього періоду. Як на важливий і актуальний урок звернемо увагу на те, що часта зміна державно-політичних режимів не сприяла стабільності права. Невирішеним залишалось питання щодо забезпечення гарантій його реалізації. Процес становлення банківського права був пов'язаний з прийняттям правових актів, які регламентували утворення низки банківських установ передусім державної форми власності. Досвід їх створення залишається і понині єдиним і повчальним для аналогічних процесів в умовах незалежності.

Список літератури

1. Гай-Нижник П. П. Український Державний банк: історія становлення. Документи і матеріали (1917-1918 рр.) / П. П. Гай-Нижник. – К. : ТзОВ “Цифра-друк”, 2007. – 340 с.
2. Гай-Нижник П. П. Фінансова політика уряду Української держави Гетьмана Скоропадського (29 квітня – 14 грудня 1918 р.) / П. П. Гай-Нижник. – К., 2004. – 430 с.
3. Гроші в Україні: Факти і документи / [Дмитрієнко М. Ф., Ющенко В. А., Литвин В. М., Яковлева Л. В.]; ред. кол. Я. Ісасвич, І. Курас, В. Смолій (керівник) та ін. – К. : Фірма “ARC-Ukraine”, 1998. – С. 17–28.
4. Ілляш М. М. Український Державний банк / М. М. Ілляш // Енциклопедія банківської справи України / ред. кол. В. С. Стельмах (голова) та ін. – К., 2001. – С. 509–510.
5. Комаринська З. Банківська система України періоду державності 1917-1920 рр.: становлення та реалії функціонування / З. Комаринська // Вісник Національного банку України. – 2002. – № 2. – С. 56–59.
6. Ткаченко А. О. Правове регулювання банківської діяльності Українською Центральною Радою / А. О. Ткаченко // Часопис Київського університету права. – 2006. – № 3. – С. 18–24.
7. Павленко Ю. В. Українська державність у 1917-1919 рр. (історико-генетичний аналіз) / Ю. В. Павленко, Ю. О. Храмов. – К. : Манускрипт, 1995. – 262 с.
8. Багатопартійна українська держава на початку ХХ ст. – К. : Науково інформаційне підприємство “Пошук”, 1992. – 96 с.
9. В Україні у 1917-1920 рр. змінилося 9 режимів. У Києві влада переходила з рук у руки 14 разів, Житомирі – 11 і т.д. // Революція на Україні. По мемуарам белых / под ред. Н. Н. Попова. – М.-Л., 1930. – 430 с.
10. Декларація Генерального секретаріату 27 червня 1917 р. // Українська Центральна Рада. Документи і матеріали. У двох томах. – Том 1 (4 березня – 9 грудня 1917 р.) / упорядники В. Ф. Верстюк (керівник), О. Д. Бойко, Ю. М. Гамрецький та ін. – К. : Наукова думка, 1996. – С. 157–160.
11. Українська Центральна Рада: Документи і матеріали у 2-х т. – Т. 1: 4 березня – 9 грудня 1917 р. / упорядники В. Ф. Верстюк (керівник), О. Д. Бойко, Ю. М. Гамрецький та ін. – К. : Наукова думка, 1996. – 588 с.; – Т. 2: 10 грудня 1917 р. – 29 квітня 1918 р. / упорядники В. Ф. Верстюк (керівник), О. Д. Бойко, Ю. М. Гамрецький та ін. – К.: Наукова думка, – К., 1997. – 422 с.
12. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України), ф. 2199, оп. 1, спр. 72 Постанова Ради Міністрів про затвердження Статуту Державного земельного банку, доповідні записки про поновлення діяльності установ довгострокового земельного кредиту, про статут Земельних акціонерних банків та проект закону про доповнення Статуту Кредитного. 20 травня – 12 грудня 1918 р. – 22 арк.
13. Протоколи засідань Малої ради. 9 грудня 1917 р. // Народна воля. – 1917. – 12 грудня.
14. ЦДАВО України, ф. 1509, оп. 5, спр. 27 Доповідні записки Українського кооперативного комітету про діяльність Московського народного банку на Україні. 26 липня – 13 серпня 1918 р. арк. 7-7 зв.
15. Вітанович І. Історія українського кооперативного руху / І. Вітанович. – Нью-Йорк, 1964. – С. 239, 262.
16. Державний архів Луганської області, ф. 573, оп. 1, спр. 8 Протоколи засідань правління Славяносербського союзу кредитних і ссудо-сберегательних товариществ. – арк. 9.
17. ЦДАВО України, ф. 2199, оп. 1, спр. 46 Доповідні записки та листування з Державним банком про перетворення Київської контори в Український Державний банк, скликання з'їзду інспекторів дрібного кредиту, поновлення позичок сільським господарям та грошова звітність Київської контори Державного банку. 2 січня 1918 р. – 20 січня 1919 р. – 144 арк.

18. ЦДАВО України, ф. 1509, оп. 5, спр. 11 Постанови Ради Міністрів про затвердження Статуту Державного банку. Накази Міністра фінансів про облік грошових знаків. Листування з Держбанком про встановлення курсу карбованця в порівнянні до марки і крон, закупку англійської і французької валюти. 23 квітня 1918 р. – 13 жовтня 1920 р. – Арк. 2.
19. ЦДАВО України, ф. 2199, оп. 1, спр. 45 Записка о введенні в круг деятельности Крестьянского поземельного банка новых операций по мелиоративному кредиту. – Арк. 63, 64, 65 зв., 66.
20. Вітанович І. Історія українського кооперативного руху / І. Вітанович. – Нью-Йорк, 1964. – 624 с.
21. Відповідь Державного банку України на запит Міністерства фінансів УНР періоду Директорії / Г. О. П'ятаченко, В. І. Кравченко, Л. В. Кухарець Міністри фінансів України 1917-1998. – К., 1998. – С. 56.
22. Центральний державний історичний архів України, ф. 1111, оп. 1, спр. 145 Циркуляри Українського Народного кооперативного банку. – Арк. 30, 55, 56.
23. Державний архів Вінницької області, ф. Р-988, оп. 2, спр. 9 Циркуляри, інструкції Українського народного кооперативного банку. – 73 арк.

Summary

The article deals with the research of establishing national bank legislation in a period of creating the state of Ukraine (1917-1920). The special attention is given to the analysis of pre-conditions, constitutional bases of the banking system related to the changes, legislative activity of governments, legal decisions which gave way to the beginning the processes of creating bank institutions in Ukraine. The legal mechanism of creating central bank institutions and working out the organizational structure of bank activity in the conditions of creating the state as a unique phenomenon in the history of Ukraine's state and it's legislation for nowadays are researched.

Отримано 17.06.2008

Ткаченко, А.О. Становлення національного банківського права у період державотворення в Україні (1917-1920 рр.) [Текст] / А.О. Ткаченко // Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2008. – № 1. – С. 3-8.